

NEW YORK TIMES IR SUNDAY TIMES BESTSELERIS

DYLAN THOMAS PRIZE TRUMPASIS SĄRAŠAS

Tamsi Vanesa

romanas

DAUGIASLUOKSNIS, NEPATOGUS, SODRUS.

NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

Kate Elizabeth Russell

baltos lankos

Kate Elizabeth Russell

Tamsi Vanesa

romanas

Iš anglų kalbos vertė Eglė Naujokaitytė

baltos lankos

Skiriu tikrosioms Doloresai Haze ir Vanessa Wyes –
jų pasakojimai dar neišklausyti ir nesuprasti, jais nepatikėta

2017

Ruošiuosi į darbą, įrašas įkeltas prieš aštuonias valandas. Garbiniuodama plaukus atnaujinu tinklalapį. Kol kas – 224 pasidailijimai ir 875 patiktukai. Apsirengiu juodą vilnonį kostiumėlį, atnaujinu tinklalapį. Dirsteliu po sofa juodų batelių, atnaujinu. Įsisėgu į atlapą auksinį ženkliuką su savo vardu, atnaujinu.

„Esi labai stipri.“

„Tu tokia drąsi.“

„Koks pabaisa galėjo šitaip pasielgti su vaiku?“

Įsijungiu paskutinę, prieš kelias valandas Streinui išsiųstą žinutę: „Ar viskas gerai?“ Jis dar nieko neatsakė, net neperskaitė. Suspaudau dar vieną: „Jei nori pasikalbėti, galiu išklaudyti“, tada apsigalvojusi ištrinu ir išsiunčiu tik bežodę eilę klaustukų. Palaukusi keletą minučių bandau jam prisiskambinti, bet atsliepia balso paštas, sugrūdu mobilųjį telefoną į kišenę ir išeinu, paskui save užtrenkdama buto duris. Nereikia taip smarkiai stengtis. Jis pats užvirė visą šią košę. Tai jo bėdos, ne mano.

Atėjusi į darbą sėdžiu viešbučio vestibulio kampe, registratūroje, ir patarinėju svečiams, ką aplankyti ir kur pavalgyti. Dabar pati sezono pabaiga, keletas paskutinių turistų atvyko pabūti gamtoje, nes paskui Meinas užsidarys žiemai. Nutaisiusi

kone akių kampučius siekiančią šypseną užsakau vakarienės staliuką porelei, švenčiančiai pirmąsias santuokos metines, ir pasirūpinu, kad grįžę į kambarį rastų šampano butelį, – toks dėmesys žada nemenkus arbatpinigius. Paskambinu vietiniam taksi, kad nuvežtų vieną šeimą į oro uostą. Vyrukas, kuris apsisistoja viešbutyje verslo reikalais kas antrą pirmadienį, atneša trejus nešvarius marškinius ir teiraujasi, ar rytoj galėtų pasiimti išvalytus.

– Nesijaudinkite, bus padaryta, – atsakau.

Vyras šypteli man ir pamerkia akį.

– Tu pati šauniausia, Vanesa.

Per pertrauką sėdžiu tuščiam biure ir spoksodama į telefoną žiaumoju vakarykštį sumuštinį, likusį po vakarykščio renginio švediškojo stalo. Negaliu liautis tikrinusi feisbuko; nesugebu uždrausti savo pirštams ir akims bėgioti po ekraną, tiesiog ryju vis augančius patiktukus ir pasidalijimus, tužinus įrašų „Esi tikra drąsuolė“, „Ir toliau sakyk tiesą“, „Tikiu tavimi“. Net dabar, kai juos skaitau, sumirga daugtaškis – šią akimirką kažkas rašo naują komentarą. Paskui pasirodo dar vienas įrašas, stiprybės linkintys ir palaikymą išreiškiantys žodžiai, ir aš reaguuju sviesdama mobilųjį ant rašomojo stalo, o padžiūvusį sumuštinį – į šiukšliadėžę.

Jau ketinu stotis ir grįžti atgal į vestibulį, kai suvibruoja mano telefonas: skambina Džeikobas Streinas. Nusikvatoju ir atsiliespiu, man palengvėja, kad jis paskambino.

– Kaip tu?

Akimirką stoja kapų tylą, suakmenėju, įsmeigusi akis pro langą į Monumento aikštę, rudens gėrybių turgavietę ir maisto vagonėlius. Dabar spalio pradžia, ruduo visame gražume – tas metų laikas, kai Portlande viskas atrodo kaip iš „L. L. Bean“

katalogo: moliūgai ir cukinijos, ąsočiai obuolių sidro. Per aikštę žingsniuoja moteris languotais marškiniais ir auliniais batais, ji šypsosi kūdikiui nešynėje, kuri kabo ant krūtinės.

– Streinai?

Jis giliai atsidūsta.

– Tikriausiai jau matei.

– Taip, – sakau, – mačiau.

Nieko jo neklausiu, bet jis vis vien puola teisintis. Sako, kad mokykla pradėjo tyrimą, jis ruošiasi blogiausiam. Įtaria, kad jie prašys jo atsistatydinti. Abejoja, ar ištempis šiuos mokslo metus, turbūt net iki Kalėdų atostogų nepavyks. Girdėti jo balsą taip neįprasta, kad net sunku susikaupti ir klausytis, ką jis sako. Praėjo daugybė mėnesių nuo paskutinio mūsų pokalbio, kai išgyvenau siaubingą paniką po tėčio mirties – jį ištiko širdies smūgis. Pasakiau Streinui, kad daugiau nebegaliu; tai buvo tarsi vienas iš tų praregėjimų, kuriuos patirdavau nesėkmių metais – kai praradau vieną ir kitą darbą, išsiskyriau, jaučiausi žlugusi, tada atrodydavo, kad buvimas geru žmogumi gali atsukti laiką atgal ir pataisyti viską, ko pridirbau.

– Bet juk jie atliko tyrimą dar tuomet, kai ji buvo tavo mokinė, – nusistebiu.

– Dabar atnaujino. Visus apklaus antrą kartą.

– Jei tada buvo nutarta, kad nieko blogo nepadarei, kodėl dabar jie turėtų pakeisti nuomonę?

– Ar tu bent retkarčiais pasiklausai žinių? – klausia jis. – Gyvename kitais laikais.

Noriu jam pasakyti, kad be reikalo jaudinasi, viskas bus gerai – juk jis nekaltas, bet žinau, kad jis teisus. Pastarąjį mėnesį įvykiai išibėgėjo: daugybė moterų apkaltino vyrus priekabiavimu ir seksualiniu išnaudojimu. Daugiausia

buvo linksniuojamos įžymybės: muzikantai, politikai, kino žvaigždės, bet kliuvo ir ne tokiems garsiems. Visi apskūstieji, nepaisant statuso, pereina tą patį. Pirmiausia viską neigia. Vėliau, kai tampa akivaizdu, kad kaltinimai niekur nedingo, gėdingai atsistatydina iš savo pareigų ir viešumoje paskelbia šiokią tokį atsiprašymą, kuris dažniausiai būna toli gražu ne kaltės pripažinimas... O tada – paskutinis žingsnis: jie nutyla ir pranyksta. Kai kasdien stebiu šį spektaklį, apima gana ne-realaus jausmas, matau, kaip lengvai vienas po kito krenta tie vyrai.

– Viskas baigsis geruoju, – sakau. – Viskas, ką ji parašė, – grynas melas.

Kitapus ragelio girdėti, kaip Streinas skubiai įkvepia oro, net švilpteli pro dantis.

– Nežinau, ar teisinga sakyti, kad ji meluoja, bent jau formaliai – ne.

– Bet juk vos ją palietei. Įrašė ji aiškina, kad prie jos priekabiavai.

– Priekabiavau, – nusišaipto jis. – Priekabiavimu gali pavadinti bet ką, kaip ir užpuolimu, – užtenka čiuptelėti už riešo ar stumtelėti petimi. Tai tik bereikšmė teisinė terminologija.

Spoksau pro langą į ūkininkų turgų: ten jau visa minia, o dangus – pilnas žuvėdrų. Maistu prekiaujanti moteris atidaro metalinę talpą. Kai traukia iš jos porą tamalių*, laukan virsta garai.

– Praeitą savaitę su manimi susisiekė.

Akimirka tylos.

* Tamalė – meksikietiškas kukurūzų paplotėlis su įvairiais įdarais (čia ir toliau – vert. past.).

– Mat kaip.

– Norėjo patikrinti, ar ir aš išdrįsiu kalbėti. Greičiausiai pamanė, kad jos istorija nuskambės įtikinamiau, jeigu įtrauks ir mane.

Streinas nutilo.

– Žinoma, nieko jai neatsakiau.

– Aišku, – patvirtina jis. – Žinoma.

– Pamaniau, kad ji blefuoja. Nesitikėjau, kad išdrįs. – Parimusi į priekį prispaudžiu kaktą prie lango stiklo. – Viskas bus gerai. Juk žinai, kieno pusėje esu.

Sulig šiais žodžiais jis atsidūsta. Mintyse regiu šypseną jo veide, raukšleles akių kampučiuose.

– Tik tiek ir tenorėjau išgirsti, – taria jis.

Grįžusi į registratūrą įsijungiu feisbuką ir paieškos langelyje suvedu „Teilor Birč“, ekrane pasirodo jos paskyra. Slenku žemyn, praleidžiu informaciją, kurią prieš tyrinėjau metų metus – nuotraukas ir įrašus iš jos gyvenimo, ir štai, pačiame viršuje – įrašas apie Streiną. Skaičiai vis dar auga – 438 pasidalijimų, beveik du tūkstančiai patiktukų, nauji komentarai – vis dar apie tą patį.

„Tai be galo įkvepia.“

„Negaliu atsižavėti tavo stiprybe.“

„Ir toliau skleisk tiesą, Teilor.“

Kai mudu su Streinu susipažinome, man buvo penkiolika, o jam – keturiasdešimt dveji, kone tobulas trisdešimties metų skirtumas. Būtent šiuo žodžiu anuomet tą skirtumą ir apibūdindavau – tobulas. Mane be proto žavėjo ta matematika – triskart mano amžius, kaip lengva buvo įsivaizduoti tris save,

telpančias jame: viena apsvijusi jo protą, antra – širdį, o trečia – visa taki, slystanti jo gyslomis.

Jis pasakė, kad Brouvike retkarčiais pasigirdavo kalbų apie romanus tarp moksleivių ir mokytojų, tačiau pats niekada į tokius reikalus nesivėlė, kol nesutiko manęs, nejutė poreikio. Aš buvau pirma mokinė, paskatinusi užmegzti romaną. Matyt, matė manyje tai, dėl ko buvo verta rizikuoti ir nusižengti. Patraukė jį mano žavesys.

Buvau labai jauna, bet jam tai nerūpėjo. Labiausiai jį traukė mano protas. Sakydavo, kad aš pasižymiu genijaus emociiniu intelektu, turiu ypatingų literatūrinių gabumų, kad mes sugebame kalbėtis kaip lygus su lygiu ir kad gali manimi pasikliauti. Kad giliai manyje slypi tamsusis romantizmas, toks pat, kokį išvelgia savyje. Iki manęs niekas tos jo tamsiosios pusės nepajėgė suprasti.

– Na ir pasisekė man, – pasakė jis tada, – pagaliau sutikau artimą sielą, o jai – penkiolika.

– Jei jau prakalbome apie sėkmę, – atrėmiau, – pamėgink būti penkiolikos, kai tavo artima siela – kažkoks senis.

Kai tai pasakiau, Streinas įdėmiai pažvelgė į mane, lyg norėdamas įsitikinti, kad juokauju, – aišku, kad juokavau. Nenorėjau turėti nieko bendro su savo amžiaus berniokais: jų pleiskanomis ir spuoguotais veidais, jų žiaurumu, polinkiu matyti tik veido bruožus, dalyti merginų kūnus į dalis ir vertinti tas dalis balais nuo vieno iki dešimties. Tai buvo ne mano pasaulis. Man be proto patiko Streino vidutinio amžiaus atsargumas, jo neskubus meilininimasis. Jis lygindavo mano plaukus su klevo lapų spalva, duodavo man paskaityti poezijos: Emily, Edną, Sylviją. Išmokė mane matyti save taip, kaip matė jis: raudonplaukė mergaitė, gebanti pakilti raudonais plaukais iš pelenų ir ryti

vyrus vienu gaisu. Mylėjo mane taip smarkiai, kad retsykiais, kai pasibaigus pamokoms išeidavau iš klasės, sėsdavo į mano vietą, užsikniaubdavo ant suolo ir uostydavo, kas po manęs likę. Visa tai vyko dar prieš pirmą mūsų bučinį. Su manim jis elgėsi atsargiai – iš visų jėgų stengėsi būti geras ir švelnus.

Nesunku tiksliai prisiminti, kada viskas prasidėjo, tą akimirką, kai įžengiau į saulės nutviekstą klasę ir pirmąkart pajutau, kaip jo žvilgsnis tiesiog siurbte įsisiurbia į mane, – gero kai sunkiau prisiminti, kada visa tai baigėsi, jei išvis kada nors baigėsi. Gal tada, kai man buvo dvidešimt dveji ir jis pareiškė, jog turįs susiimti, negalįs gyventi kaip padorus žmogus, kai aš netoliese; ištisą paskutinį dešimtmetį vakarais kartojosi vėlyvi skambučiai, mes abu iš naujo išgyvendavome praeitį, krapštydami žaizdą, kuriai taip ir neleidome užgyti.

Įtariu, kad aš ir būsiu toji, į kurią jis kreipsis po dešimties ar penkiolikos metų, kai pagaliau palūš. Tikriausiai tokia bus šios meilės istorijos pabaiga: tarsi atsidavęs šuo viską metu ir darau bet ką, o jis tik ima, ima ir ima.

Išeinu iš darbo vienuoliktą ir leidžiuosi per tuščią miesto centrą, laikydama asmenine pergale kiekvieną praeitą kvartalą, kuriame netikrinu Teilor įrašo. Parsiradusi namo, vis dar nežiūriu į mobilųjį telefoną. Pakabinu darbinį kostiumėlį, nusivalau makiažą, gulėdama lovoje įtraukiu dūmą žolės ir išjungi šviesą. Savikontrolė.

Tačiau tamsoje, kai pajuntu kojas dengiančią patalynę, manyje kažkas apsiverčia. Staiga apima nenumaldomas poreikis jį išgirsti, noriu, kad prisiektų, neišsisukinėdamas pasakytų, jog nepadarė nieko, ką paisto toji mergiotė. Noriu iš naujo išgirsti, kaip jis vėl pakartoja, kad ji meluoja, buvo melagė

prieš dešimtmetį, tokia ir liko, giedanti tą pačią nuskriaustų moterų giesmelę.

Jis atsiliepia po pirmo signalo, tarsi būtų laukęs mano skambučio.

– Klausau, Vanesa.

– Atleisk, žinau, kad jau vėlu, – skubiai tarsteliu, nežinodama, kaip išsireikalauti, ko noriu.

Praėjo daug laiko nuo tada, kai paskutinįkart tai darėme. Mano žvilgsnis klaidžioja po tamsų kambarį, stengiasi atpažinti pravirų spintos durų kontūrus nuo gatvės ant lubų krentančio žibinto šviesoje. Virtuvėje burzgia šaldytuvas, iš čiaupo kaski vanduo. Jis man skolingas – už tylą ir ištikimybę.

– Aš trumpai, – sakau. – Tik kelias minutes.

Girdžiu, kaip šiugžda patalynė, kai jis pasiverčia lovoje ir perima telefono ragelį į kitą ranką. Akimirka išsigąstu, kad jis nesutiks. Bet išgirstu kuždesį, kuris nutvilko it ugnis, jis ima pasakoti, kokia buvau anksčiau:

– Vanesa, buvai jauna ir be galo graži. Paauglė, tokia gundanti ir gyvybinga, kad beprotiškai bijojau.

Apsiverčiu ant pilvo ir susigrūdu tarp šlaunų pagalvę. Prašau, kad papasakotų ką nors iš tų laikų, noriu paskęsti prisiminimuose. Jis tyli, mintimis keliauja per praeitį.

– Klasės gale, – pradeda pasakoti. – Buvo žiemos vidurys. Gulėjai ant sofos, tavo oda pašiurpusi.

Užsimerkiu, ir štai – aš kabinete, baltos sienos ir lakuotos grindys, rašomasis stalas su krūva nepatikrintų rašto darbų, šiurkščiu audiniu apmušta sofa, šnypščiantis radiatorius ir vienintelis langas – aštuonkampis, jūrų putos atspalvio stiklais. Kol Streinas darbuodavosi, sutelkdavau žvilgsnį į tą langą ir jausdavau, tarsi būčiau po vandeniu, – besvoris kūnas, nešamas srovės nežinia kur.

– Bučiavau tave nuo viršaus link apačios. Kad užvirtum, – jis švelniai nusijuokia, – taip mėgdavai sakyti. „Noriu užvirti.“ Buvai tokia šmaikšti. Tikra drovuolė, nemėgdavai apie tai kalbėtis, norėdavai, kad eičiau prie reikalo. Prisimeni?

Ne, iš tiesų tai nelabai. Daugybė mano prisiminimų iš tų laikų tokie – blausūs, nepilni. Reikia, kad jis užpildytų tas trūkstamas vietas, nors kartais toji mergaitė, apie kurią jis pasakoja, atrodo visai svetima.

– Tau buvo sunku suturėti balsą, – tęsia jis. – Būdavo, net prikąsdavai lūpą, kad neprasižiotum. Pamenu, vienąsyk taip stipriai įsikandai į apatinę lūpą, kad ėmė kraujuoti, bet prašei nesiliauti.

Prispaudžiu veidą prie lovos čiužinio ir imu trintis į pagalvę, kol jo žodžiai užlieja mano mintis ir perkelia lovą į praeitį, kurioje man penkiolika, esu nuo liemens išrengta ir praskėstomis kojomis guliu ant sofos jo kabinete virpanti, verdanti, jis klūpo tarp mano kojų, akys įsmeigtos man į veidą.

– Dėl Dievo meilės, Vanesa, tavo lūpa, – sako jis. – Ji kraujuoja.

Papurtau galvą ir suleidžiu nagus į pagalvėles. Viskas gerai, tęsk. Eik prie reikalo.

– Buvai visiškai nepasotinama, – sako Streinas, – Tasai tvirtas kūnelis.

Pabaigiu tankiai kvėpuodama pro nosį, o jis klausia, ar atsimenu, koks buvo jausmas. Taip, tikrai taip. Kuo puikiausiai atsimenu, ką jaučiau tada, kai jis priversdavo mano kūną rangytis ir maldauti dar. Negaliu pamiršti.

Lankausi pas Rubę jau aštuntas mėnuo, nuo tada, kai mirė tėtis. Iš pradžių bandėme išgydyti sielvartą, bet pamažu viskas pasisuko link pokalbių apie mano mamą, buvusį vaikiną,

kokia jaučiuosi perdegusi darbe ir gyvenime. Tai prabanga, nors Rubė ir sumažino kainą – penkiasdešimt žalių už tai, kad kartą per savaitę mane kas nors išklausytų.

Jos kabinetas – už kelių kvartalų nuo viešbučio, jaukiai apšviestas kambarėlis su pora fotelių, sofa ir servetėlėmis ant staliukų. Pro langus atsiveria vaizdas į Kasko įlanką: žuvėdros, sukančios ratus virš žvejybos prielaukų, lėtai jūra slenkantys naftos tanklaiviai ir virtinės amfibijų su turistais, kurie kvaksi kaip antys, kai per sausumą važiavusi transporto priemonė nusileidžia į vandenį. Rubė vyresnė už mane, vyresnė labiau kaip sesuo, o ne kaip motina, išplautais, šviesiai dažytais plaukais, patogiais hipiškais drabužiais. Man labai patinka jos klumpės primenantys batai mediniais kulnais ir jų aidintis klapt klapt klapt, kai ji vaikšto po kabinetą.

– Vanesa!

Dar man labai patinka, kaip ištaria mano vardą, kai atidaro duris, – atrodo, kad kai pamato tarpduryje mane, o ne ką kitą, jai palengvėja.

Šią savaitę kalbamės apie mano kelionę namo per artėjančias šventes, pirmąsias be tėčio. Nerimauju, kad motinai turbūt depresija, ir nežinau, kaip su ja apie tai pasikalbėti. Kartu su Rubė sugalvojame planą. Aptariame keletą galimų scenarijų – kaip mama galėtų sureaguoti į mano pasiūlymą kreiptis pagalbos.

– Jei tik būsi supratinga, viskas bus gerai, – aiškina Rubė. – Juk esate artimos. Sugebate kalbėtis ir apie gilesnius dalykus.

Esame artimos? Su motina? Nesiginčiju, bet ir nesutinku. Kartais negaliu atsistebėti, kaip man lengva apgauti žmonės nė kiek nesistengiant.

Šiaip ne taip ištempiu netikrinski feisbuko iki vizito pabaigos, kai būtent Rubė išsitraukia savo mobilųjį telefoną, kad

pasižymėtų kito mūsų susitikimo datą kalendoriuje. Žvilgteli mano pusėn, mato, kaip tūžmingai slenku pirštais per įrašus, ir pasiteirauja, kokios naujienos.

– Leisk, atspėsiu, – sako. – Demaskuotas dar vienas priekabiautojas?

Pakeliu į ją akis nuo mobiliojo ir jaučiu, kaip galūnėse sustingsta kraujas.

– Atrodo, tai niekada nesibaigs, tiesa? – Rubė nusišypsos. – Nėra tam galo.

Tada pradeda pasakoti apie naujausią demaskuotą garšenybę – kino režisierių, išgarsėjusį filmais apie smurtą prieš moteris. Tik, atrodo, kad filmavimo užkulisiuose tas tipas mėgo apsinuoginti prieš jaunas aktorės ir siūlė pačiulpti.

– Kas galėjo pagalvoti, kad tas vyrukas krėtė tokius pokštus? – pašaipiai meta Rubė. – Jo filmai kalba patys už save. Tie vyrai slapstosi visiems panosėje.

– Todėl, kad jiems tai leidžiame, – atsakau. – Užmerkia-me akis.

Ji palinksi.

– Tu visiškai teisi.

Jaučiu jaudulį kalbėdama apie tai, atrodo, lyg vaikščiočiau ašmenimis.

– Net nežinau, ką galvoti apie visas tas moteris, kurios dirbo su juo, – sakau. – Ar jos turi bent šiek tiek tokios savi-garbos?

– Na, tų moterų kaltinti negali, – atsako Rubė.

Nesiginčiju, tik paduodu jai čekį.

Namuose apsirūkau ir užmiegu ant sofos neužgesinusi šviessos. Septintą ryto nuo žinutės į medines grindis suvibruoja

telefonas, nušlitiniuoju per kambarį jo paimti. Mama. „Sveika, brangute. Pagalvojau apie tave.“

Spoksodama į ekraną svarstau, ką ji galėtų žinoti. Teilor įrašas feisbuke jau kabo tris dienas, ir nors mama neturi jokių pažįstamų iš Brouviko, juo buvo gana plačiai pasidalyta. Be to, šiomis dienomis ji daug laiko praleidžia internete – spaudinėja patiktukus, dalijasi, riejasu su konservatyviais troliais. Gali būti, kad matė tą įrašą.

Išjungiu žinutę ir įsijungiu feisbuką: 2,3 tūkstančio pasidalijimų, 7,9 tūkstančio patiktukų.

Išvakarėse Teilor atnaujino savo būseną:

TIKĖKITE MOTERIMIS.